

Anmälningssbyråer för svenska utlandsresenärer vid sekelskiftet 1900

Inledning

Bakgrund

Under decennierna kring sekelskiftet 1900 kunde svenska utlandsresenärer anmäla sig hos fristående byråer på vissa besöksorter. Namnen i byråernas anmälningsskyltar publicerades regelbundet i flertalet svenska dagstidningar, och post till resenärerna kunde adresseras till dessa s.k. anmälningssbyråer. De mest långlivade, och mest frekventerade, av dem återfanns i Paris, Berlin och Karlsbad (Karlový Vary), medan betydligt mer kortlivade låg i Dresden och i London.

Syfte

Exponatet belyser den omfattande verksamhet som bedrevs av anmälningssbyråerna för svenska utlandsresenärer kring sekelskiftet 1900. Från och med 1876 till 1914 hade 100.000-tals svenska utlandsresenärer anmält sig hos dessa byråer, och åtskilliga brev och kort bör ha funnit sin väg från Sverige till dem. Hur många av dessa försändelser som är bevarade är en intressant fråga, som förhoppningsvis kan belysas genom framtida inventeringar.

Forskning

Genom ingående sökningar i svenska dagstidningar tryckta under 1870-talet och fram till utbrottet av första världskriget har det varit möjligt att skapa en god bild över anmälningssbyråernas varaktighet, i vilka byggnader de låg, liksom personerna som drev dem och vilka deras kunder var. För att knyta några av exponatets objekt till byråernas anmälningsskyltar har omfattande genomgångar av svenska dagstidningar krävts.

Bearbetning

Det här exponatet är en berättelse om anmälningssbyråerna och deras verksamheter, liksom om människorna bakom dem och deras klienter. Berättelsen illustreras genom brevomslag, brevkort och vykort med kopplingar till byråernas ägare, byggnader och kunder. Därutöver är utdrag ur svenska dagstidningar avbildade som verifikat.

Plan

Exponatet är kronologiskt till sin disposition så tillvida att de tidigaste grundade byråerna belyses före de senare tillkomna. Exponatet avslutas med en kommentar beträffande de i svenska dagstidningar publicerade listorna över svenska resenärer anmälda i Hamburg.

Blad 1	Inledning, plan och källor
Blad 2-7	Paris 1876-1902
Blad 8	Berlin 1880-1882
Blad 9-10	Karlsbad (Karlový Vary) 1882-1908
Blad 11-13	Berlin 1893-1914
Blad 14	Dresden 1896-1901
Blad 15	London 1907
Blad 16	Främlingslistorna från Hamburg

Viktiga källor

Adelsvapen-Wiki.

<https://www.adelsvapen.com/wiki>

Facit Postal X. Cancellations & Postal History (2020).

Facit Förlags AB, Malmö. 623 s.

Granberg, R. (1903). Die Ganzsachen von Finnland.

Philipp Kosack, Berlin. 24 s.

Riksarkivet. Samsök.

<https://sok.riksarkivet.se/?Sok=true>

Stockholms stadsarkiv

<https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/>

Stämpeldatabasen. Jönköpings Posthistoriska

Förening. <https://sdb.jkppf.se/>

Svenska dagstidningar utgivna åren 1874-1947

sökbara på kungliga biblioteket

<https://tidningar.kb.se/>

Svenskt Biografiskt Lexikon.

<https://sok.riksarkivet.se/sbl>



Ur Nya Dagligt Allehanda 29 mars 1876



Ur Helsingborgs Dagblad 14 maj 1893



Ur DN 27 september 1907

Paris 1876-1902



Svenskar i Paris, anmälde i skandinaviska bokhandeln, 212 rue de Rivoli, från den 17 till den 23 maj, äro:
 Lifmedikus Vincent Lundberg med fru och dotter från Stockholm, Hôtel de Rivoli, 202 Rue de Rivoli; grosshandlarna Victor Ramén och Nils Ramén från Stockholm, Hôtel du Louvre, 168 Rue de Rivoli; hr C. W. Larsson, 5 Rue Keller; hr Aug. Stahre från Stockholm, Hôtel des Deux de Bourgogne, 19 Rue du Pont Neuf; hr Aug. Dronot; fil. doktor Jacob Spångberg från Upsala, 6 & 8 Rue de Bagneux; med. doktor L. A. Castiglione; löjtnant R. Oxehufvud från Stockholm, Hôtel du Dauphin, 12 Rue St Roch; arkitekten C. L. Zetterlund, Rue Tiphaine, Grenelle; fabrikör A. T. Fahlén och tapetséraren B. J. Lundgren från Stockholm, 14 Boulevard St Michel.
 Bref till i Paris vistande svenskar kunna adresseras till La Librairie Scandinave de K. Nilsson, 212 rue de Rivoli, Paris.

**Ur Stockholms Dagblad
27 maj 1880**

**Brevkort (bKe 2) skickat av botanikern Knut Fredrik Thedenius (1814-1894) från Stockholm 1880 till docenten Jacob Spångberg (1846-1894) på 6 & 8 Rue de Bagneux i Paris, vilket var den boendeadress han anmält till Skandinaviska Bokhandeln i maj 1880.
 Tilläggsfrankerat 4 öre (F 29b) stämplat STOCKHOLM 19 6 1880 (Nst 10).**



Svenska resande i Paris, anmälde i K. Nilssons hofbokhandel, 212 Rue de Rivoli, från den 13 till den 19 mars, äro:
 Kaptenen G. von Braun med familj, Hôtel Continental, 9 Rue Castiglione. Fru Louise Laurin, Rue Castiglione. Fruen Emma Hjern, 8 Rue Castiglione. Underlöjtnanten baron C. G. Palmqvist, Hôtel de Paris & d'Osborne, 4 & 6 Rue St Roch. Fruen Antonia Lundin, från Stockholm, Hôtel Metropole, 6 Boulev. Montmartre. Kaptenen P. Petersson, Hôtel de Richelieu. Ingenjören Erik Scholander, Hôtel de la Tamise. Ingenjören Richard Bergström, Hôtel de la Tamise, 4 Rue d'Alger.
 Bref till i Paris vistande svenskar kunna adresseras till La Librairie Scandinave de K. Nilsson, 212 Rue de Rivoli, Paris.

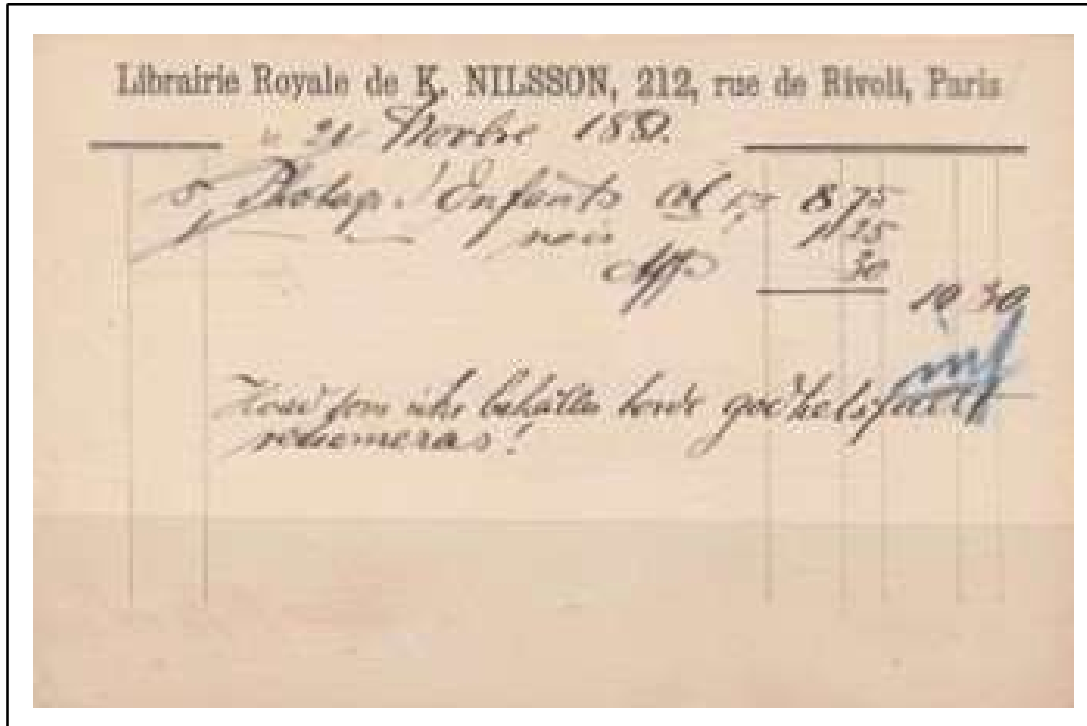
Ur Aftonbladet 22 mars 1882

**Brevomslag skickat till Carl Georg Palmqvist (1855-1936) i Paris 1882 adresserat till Skandinaviska Bokhandeln på 212 Rue de Rivoli.
 (F 33) stämplat MANTORP 21 3 1882 (Nst 10) och PKXP No 2. 22 3 1882 (Nst 16).
 Ankomststämplat PARIS ETRANGER 24 MARS 82**



I oktober 1874 öppnade Knut Nilsson (1842-1887) Skandinaviska Bokhandeln på 212 Rue de Rivoli i Paris, och i mars 1876 inbjöd han resande landsmän att anmäla sig i bokhandeln, dit brev till dem kunde adresseras.

Paris 1876-1902



Postkort sänt 1881 från Knut Nilssons Hofbokhandel på 212 Rue de Rivoli i Paris till bokhandeln Looström & Co. i Stockholm.

Stämplat PARIS 23 NOV 81

Ursprungligen kallade Knut Nilsson sin bokhandel Librairie Scandinave, men han döpte senare om den till Librairie Nilsson. I Sverige omnämndes den även som Skandinaviska Bokhandeln eller K. Nilssons Hofbokhandel.

Knut Nilsson föddes i Stockholm. Han arbetade som bokhållare i en bokhandel i Visby från 1861 till 1865, då han återvände till Stockholm för att arbeta hos bokhandlaren Fredrik Huldberg (1834-1912). Han flyttade till Paris i slutet av 1860-talet och var där anställd hos Librairie Reinwald & Cie innan han öppnade egen förlags- och bokhandelsverksamhet.

Paris 1876-1902



Brevomslag till Carl Axel Ödmann (1858-1916) i Paris adresserat till 22 Avenue de l'Opéra, vilket var den boendedress han anmält till Skandinaviska Bokhandeln i slutet av november 1886.

(2x F 45) stämplade PKXP No 34 3 12 1886 (Nst 16) samt PKXP No 2 B UTR. N 4 12 1886 (Nst 40) ankomststämplat PARIS ETRANGER 6 DEC 86

"Svenska resande i Paris, anmälda i K. Nilssons hofbokhandel 212 Rue de Rivoli från den 22 till den 29 nov., äro:
Rådman John Andersson och fröken Anna
des. Hr C. Ax. Ödmann från Stockholm, 22
Avenue de l'Opéra. Fröken Elin Källberg från

**Ur Aftonbladet
1/12 1886**

**Ur Aftonbladet
31/10 1889**

Svenska resande i Paris, anmälda i Skandinaviska bokhandeln 212 Rue de Rivoli o. 5 Brd des Italiens från den 20—27 okt., äro:
Kammarherre G. Fahrenheim, 8 Cité d'Antin
Elin Flodin, 23 Rue de Montenotte. Häradsb.



Brevkort (bKe13) skickat 1890 till Elin Flodin (g. Schwieler; 1865-1947) under ett långtidsbesök i Paris. Kortet är adresserat till 23 Rue de Montenotte, vilket var den boendeadress hon anmält till Skandinaviska Bokhandeln i slutet av oktober 1889.

Stämplat ÖREBRO HALLSBERG. B 30 4 1890 (Nst 14). Transit-stämpel PKXP No 64 A 1 5 1890 (Nst 14) och PARIS ETRANGER 3 MAI 90 samt ankomststämplat PARIS 74 R. BAYEN 3 MAI 90.

Eftersom publicerade namnlistor angav både adressen till Skandinaviska Bokhandeln och resenärernas boendeadress i Paris kan försändelser ha adresserats till endera av dem.

Paris 1876-1902



Postkort skickat 1888 från Beuermanns Musik-Handel i Helsingfors till Per Lamm, Skandinaviska Bokhandeln (Librairie Nilsson) på 212 Rue de Rivoli i Paris.

Det här internationella 10 penni kortet (Nr 31; Granberg 1903) gavs ut 1881 och var giltigt ända till 13.01.1901. Kortet är stämplat HELSINGFORS FINLAND SUOMI 8 VI 88 och FINSKA POST KUPEN № 12⁸⁶ 1888 samt transitstämplat S.PETERSBURG 28 MAJ 1888 (С.ПЕТЕРБУГЪ 28 МАЯ 1888). Ankomststämplat PARIS ETRANGER 12 JUIN 88.



Postkort skickat 1891 från Helsingfors till Per Lamm, Skandinaviska Bokhandeln (Librairie Nilsson) på 212 Rue de Rivoli i Paris.

Det här 10 penni kortet (Nr 38b; Granberg 1903) gavs ut 1890. Kortet är stämplat HELSINGFORS FINLAND SUOMI 11 XII 91 samt transitstämplat S.PETERSBURG (С.ПЕТЕРБУГЪ) 30 XI 1891.

När Knut Nilsson avled 1887 övertogs Skandinaviska Bokhandeln ("Librairie Nilsson") av hans affärskollega Per Aaron Lamm (1854-1908).

Paris 1876-1902



3 följande beställningar inbäddas:

2 Metamorphose, Les deux héritages.

1 Gascon Paris: la littérature française au moyen âge.

1 Parade, femmes d'artistes illustres.

1 L'armée française. 1^{re} livr.

1 Musset, Il faut qu'une porte soit ouverte ou
fermée (Charpentier) 18^r.

1 Revue service de l'intendance militaire 1889
N^o 1, Fort.

X 1 Hæsker!

1 Genie civil 1889 N^o 11 apart.

Kjøbenhavn, den 14/9. 1889.

VIMMELSKAFTET 32.

Arbøddig
G. E. C. GAD,
UNIVERSITETSBOGHANDLER

Brevkort med bokbeställning skickat 1889 från universitetsbokhandlare G.E.C. Gad (1830-1906) i Köpenhamn till Librairie Nilsson på 338 Rue St Honoré i Paris.

3 øre BREV-KORT med 3+4 øre tilläggsfrankering (F-DK 28 och F-DK 29). Stämplat KJØBENHAVN 14/9 och ankomststämplat PARIS ETRANGER ?? ?? 89.

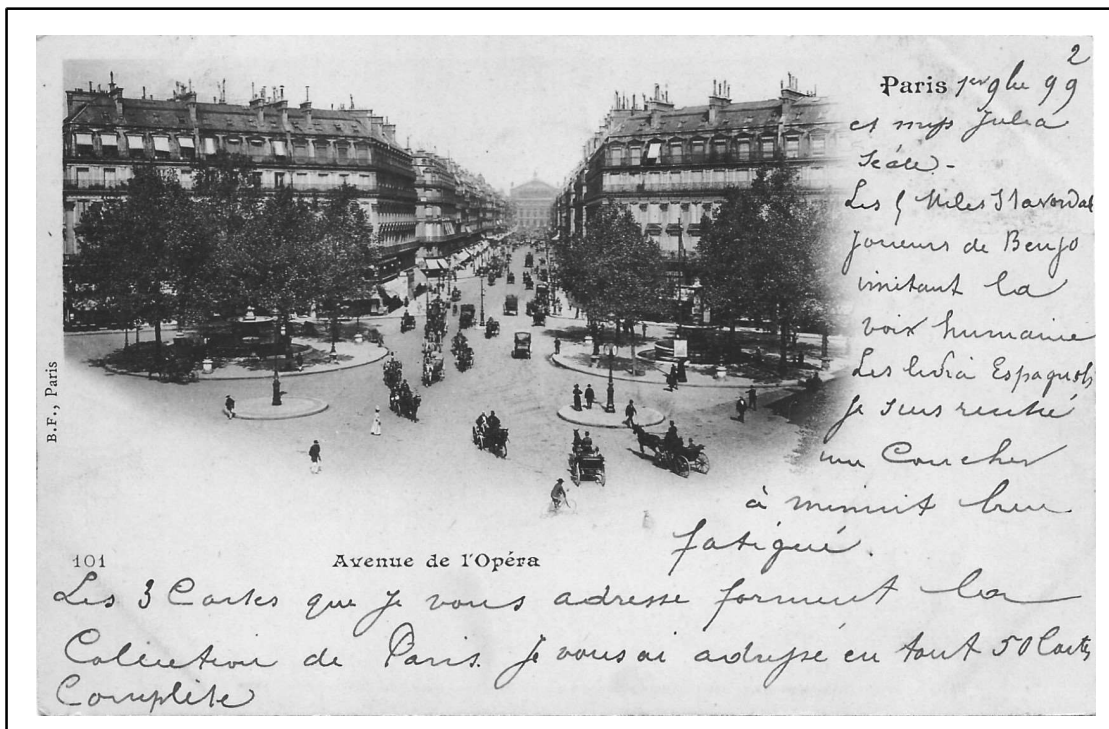
I slutet av 1880-talet öppnade Librairie Nilsson ett kontor på 338 Rue Saint Honoré i Paris, och 1896 flyttade Per Lamm företagets förlagsverksamhet till 7 Rue de Lille. Bokhandeln med dess anmälningsbyrå låg dock tillsvidare kvar på 212 Rue de Rivoli.

Paris 1876-1902



Brevkort (bKe 9) skickat 1898 till Magnus Kindal vid Libairie Scandinave.

Stämplat PKXP No 15 C 18 10 1898 (Nst 14), PKXP No 81B 18 10 1898 (Nst 14) och TRELLEBORG-SASSNITZ ??? 19.10.98 (Nst 48). Lösenstämpel T samt franskt 10 c lösenmärke (Mi-Fr P29x).



Avenue de l'Opera på vykort postgången 1899. Libairie Scandinave låg i en byggnad i bildens vänstra gatusida. Berthaud Frères, Paris

(Mi-FR 721)) stämplat PARIS 18 R. D'AMSTERDAM 1 NOV 99. Ankomststämpel LA HESTRE 2 NOV 99

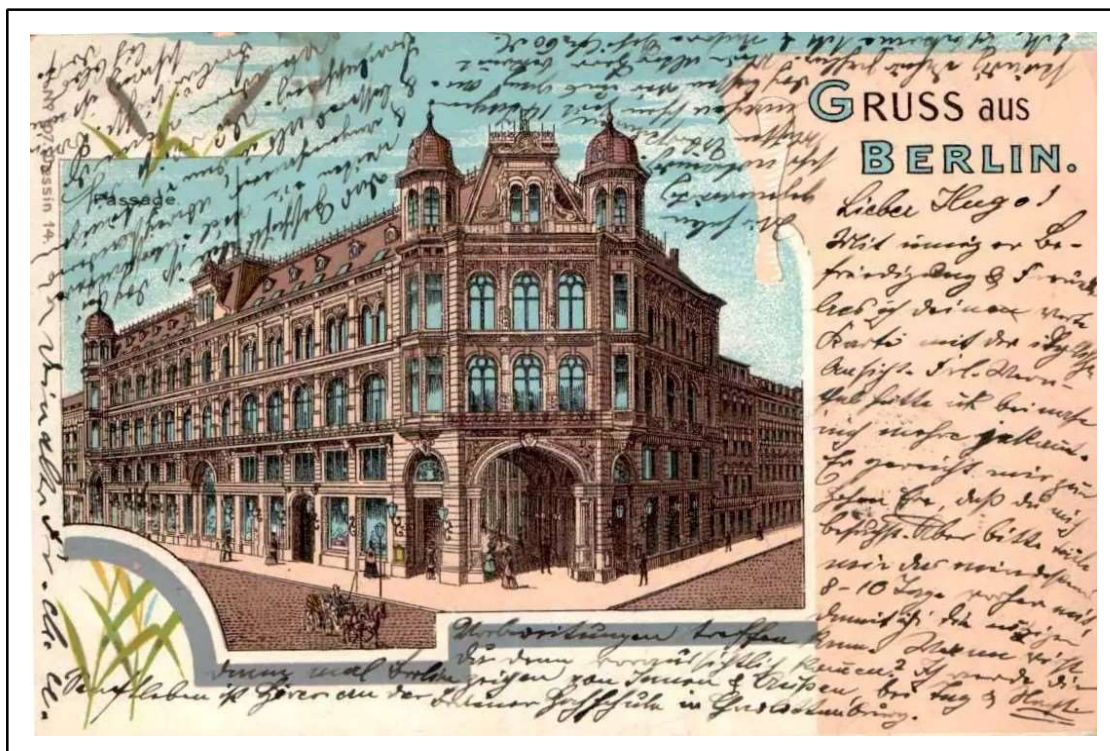
I april 1898 meddelade Per Lamm att Skandinaviska Bokhandeln skulle upphöra, men att dess verksamheter skulle övertas under namnet Libairie Scandinave av Magnus Kindal jr. (1874-1912) i lokaler på 11 Avenue de l'Opera. Anmälningsbyrå där var aktiv till juni 1902.

Berlin 1880-1882



Passagen (t.v.) i, respektive entrén (t.h.) till Kaisergalerie i Berlin på vykort postgånget 1897. Kunstanstalt J. Miesler, Berlin S.

(Mi-DR 47d) stämplat BERLIN W *49* 21.8.97. Ankomststämpel GENÈVE FACTEURS 22.VIII.97



Närbild av entrén till Passagen i Kaisergalerie i Berlin på vykort postgånget 1901. Okänt förlag.

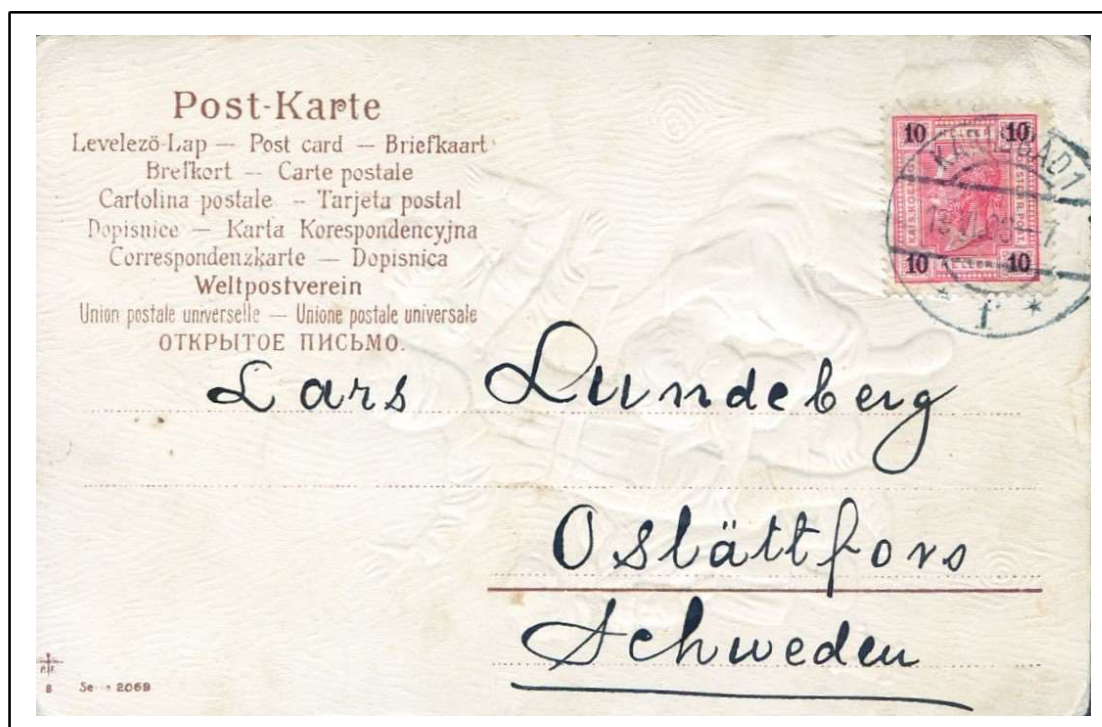
(Mi-DR 55) stämplat BERLIN W *30* 15.6.01. Ankomststämpel BRAUNSCHWEIG *ANKUNFT c 16.6.01

En kortvarig anmälningsbyrå i Berlin var den som pianohandlaren Frans Gustaf Särnblom (f.1849) drev 1880-1882 i sin affärslokal (Laden 37) i Passagen i Kaisergallerian.

Karlsbad 1882-1908



Marknadsgatan i Karlsbad på vykort postgånget 1910. Bankiren Lederers beigefärgade hus direkt till vänster om det låga vita huset i bildens högra del. *Leopold Weil, Karlsbad*
(Mi-AT 142x) stämplat KARLSBAD *5g* 13.VIII.10



Vykort (adressida) skickat av brukspatron August Lundeberg (1849-1944) på kurbesök i Karlsbad till sonen Lars (1898-1970)
Paul Finkenrath, Berlin.

(Mi-AT 89AI) stämplat KARLSBAD 1 *1* 19.VI.03.

kurväster i Karls-
terrikiska kreditanstalten
(Lederer) i Karlsbad, till
il ditresande svenskar kunna
följande svenska badgäster
er, Skifvros; fru Amalia Hjelm-
in; hr Frans Petersson, Malmö;
ensen med familj, Göteborg;
holm; hr Chr. Lundeberg, Forabacka; hr Aug.
Lundeberg, Oslättfors; hr M. Fränckel med fru,
Borona, Stockholm.

Ur Nya Dagligt
Allehanda 9 juni 1903

År 1882 öppnade bankiren Gottlieb Lederer (1824-1900) en anmälningsbyrå för svenska resenärer i kurorten Karlsbad (Karlovy Vary). Efter hans död blev Lederers bank en filial till Österreichische Credit Anstalt under ledning av hans son Max (1855-1934), och den fortsatte att fungera som anmälningsbyrå för svenskar fram till 1908.

Karlsbad 1882-1908



Vykort skickat till Otilda Eiserman (1873-1945) på kurbesök i Karlsbad. Okänt förlag "K 3284".
(2xF 52) stämplat KARLSKRONA Lbr 20 5 1905 (Nst 21). Ankomststämplat KARLSBAD 1 * 6c * 23.V.05.

— Svenska badgäster i Karlsbad
Österrikiska Credit-anstalten i Karlsbad
(Directör Ledare) till hvarken bref till ditt
varande svens
lar att följande
tecknade:
fru Elin Ba
med dotter,
Döling med
Crafoord med
Emil Schedin
son med fru,
med fru, fru
mar; H. V.
kyrkoherden

Kortets adressida

BREFKORT
Carte postale

(Denna sida användes endast för adresseringen.)

Frau Otilda Eisermann

Wellington

Karlsbad (Böhmen)

Bostad *23 V. 05 V*
(om den kan uppgifvas)

Adressort

K 3284

Two green Swedish postage stamps (5 öre each) are affixed to the top right. A circular postmark from Karlsbad, dated 23 V. 05 V, is stamped over the address.

by; fröken Hanna Wicksell, Rostorp; fru O.
Eiserman. Borås; Erik Kronberg med fru
fröken Barbro Svinhufvud, Gefle.

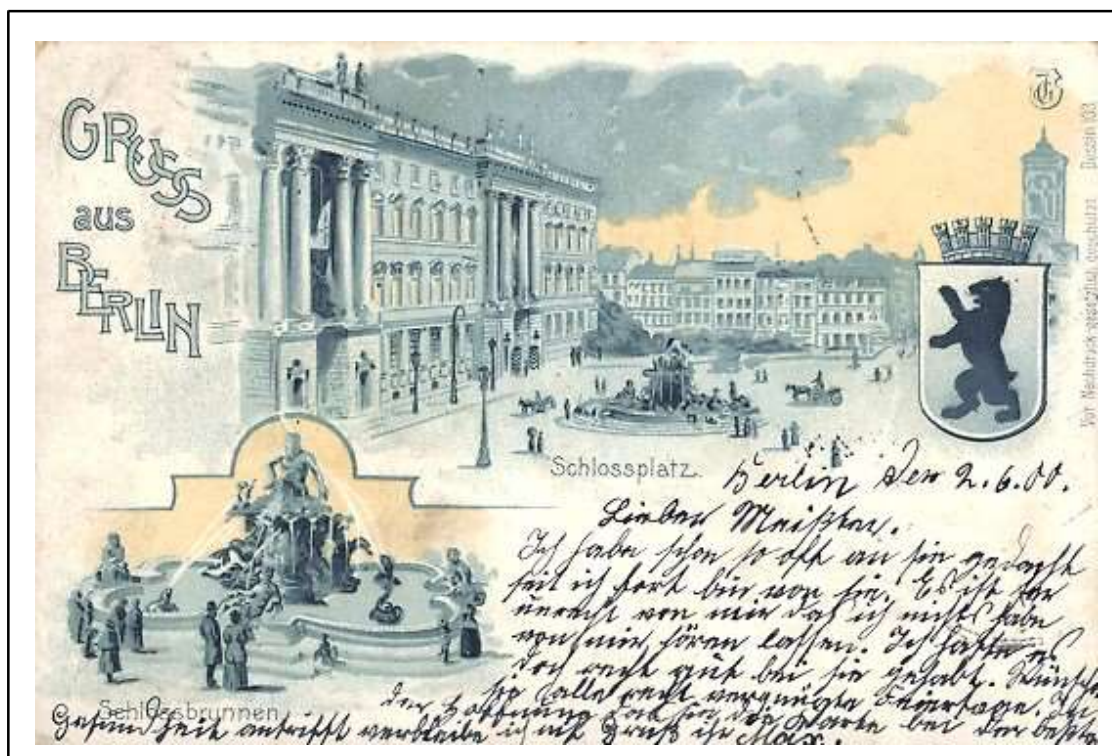
Ur Sydsvenska
Dagbladet 11 maj 1905

Berlin 1893-1914



Lagergrens Konditori och Kafé på vykort postgånget 1902. Lichtdruck F. Bärwolff, Greifswald.

(Mi-DR 71) stämplat BERLIN W *56* 12.6.02. Ankomststämplar STOCKHOLM ??TUR 14.6.02 (Nst 39a), STOCKHOLM *2 ANK* 14.6.02 (Nst 46e), STOCKHOLM 14 6 1902 1.TUR (Nst 16) och STOCKHOLM 14 6 1902 2.TUR (Nst 16)

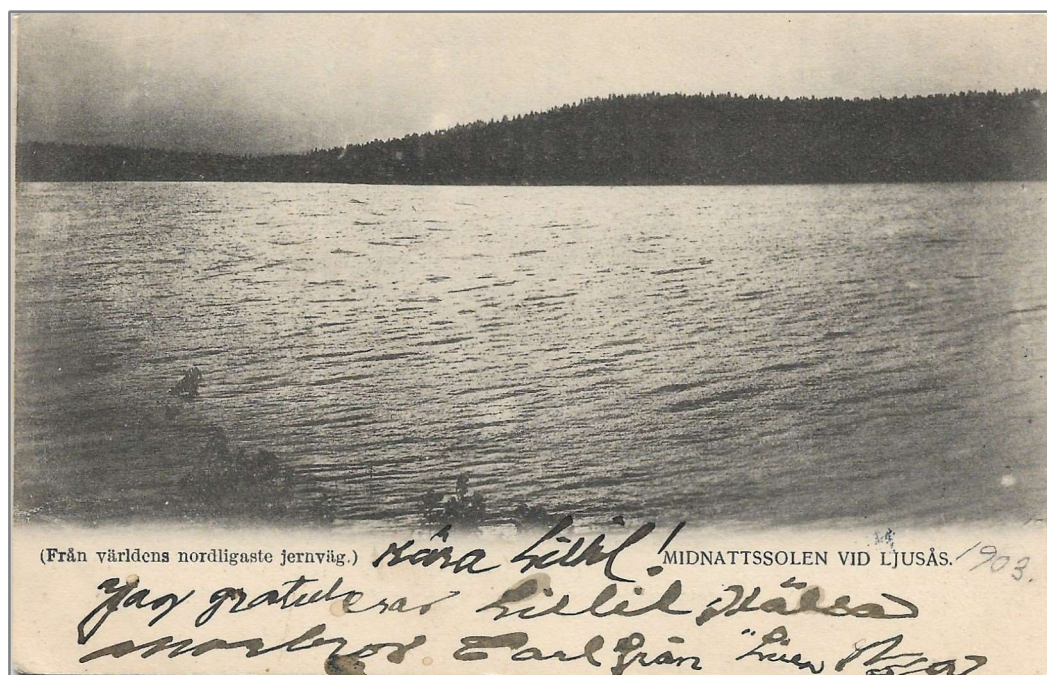


Schlossplatz i Berlin, som den tedde sig från Lagergrens Konditori och Kafé, på vykort postgånget 1900. Kunstverlag J. Goldiner, Berlin.

(Mi-DR 55) stämplat BERLIN N.W. 21 2/6 00. Eftersänt från MINDEN (WESTF.) 1. 2.6.00 och BUCKENBURG 5.6.00. Ankomststämpel NEUHAUS WESTFALEN 6.6.00

Ryno Lagergren (1855-1927) och hans hustru Ida (f. Brodt; 1861-1899) öppnade i slutet av 1890 Lagergrens Conditorei und Café på Schlossplatz 3, mitt emot det kejserliga slottet i Berlin. I maj 1893 inrättade de en anmälningsbyrå för skandinaviska resenärer i kaféet. Byrån var verksam till krigsutbrottet 1914 när Lagergren avyttrade sin rörelse.

Berlin 1893-1914



Vykort sänt 1903 till Sigrud Rudelius (1865-1909) på besök i Berlin i sällskap med maken Carl (1859-1932). Kortet är adresserat till Lagergrens Konditori på Schlossplatz 3. Carl Nilssons Ljustrycksanstalt, Stockholm.
 (F 54) stämplat LULEÅ 4 9 1903 (Nst 14). Ankomststämplat BESTELT VOM BRIEF-POSTAMTE 7.9.03.



Kortets adressida.

Scenska resande i Berlin.
 Lagergrens konditori och kafé, Schlossplatz 3, ha följande svenskar anmält sig:
 fröken Hilda Cederberg, Motala, fröken Agda Sillén, Visby, ingenjör G. Bengtsson med fru, Malmö, fil. d:r C. Rudelius med fru, Atvidaberg, fröken Selma Rosenberg, Stockholm, fröknarna Marie och Charlotte von Post, Södermanland.

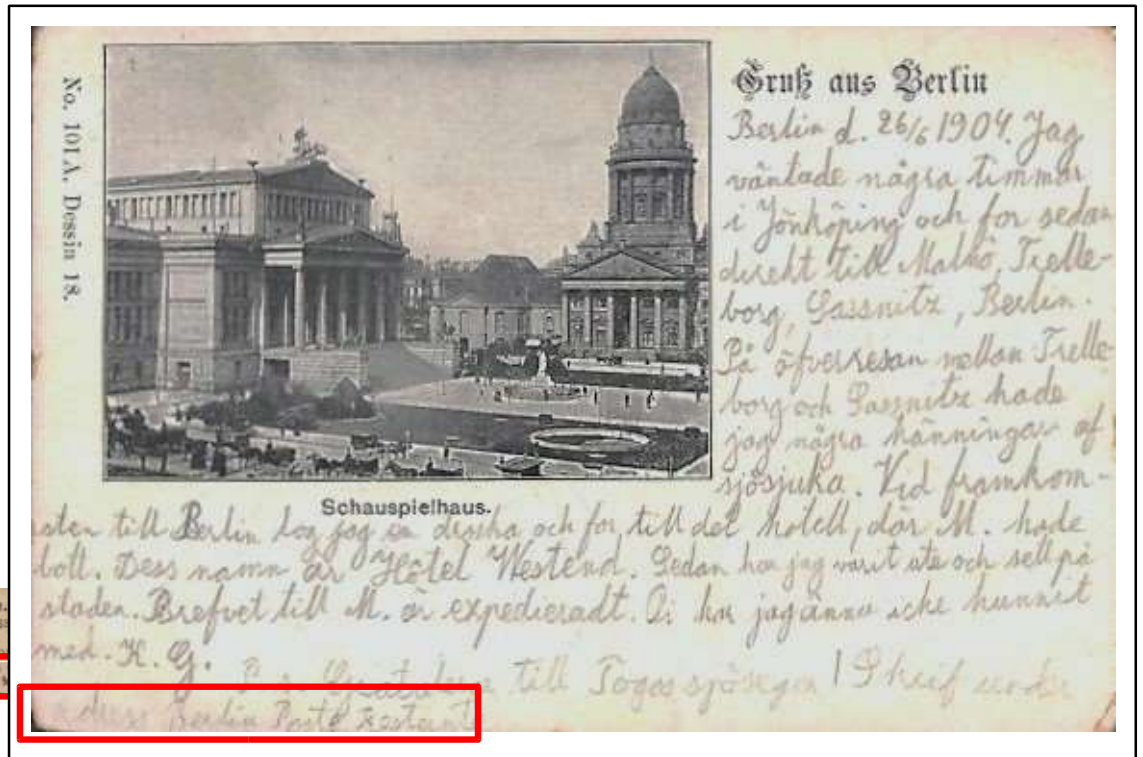
Ur DN
 5 september 1903

Berlin 1893-1914

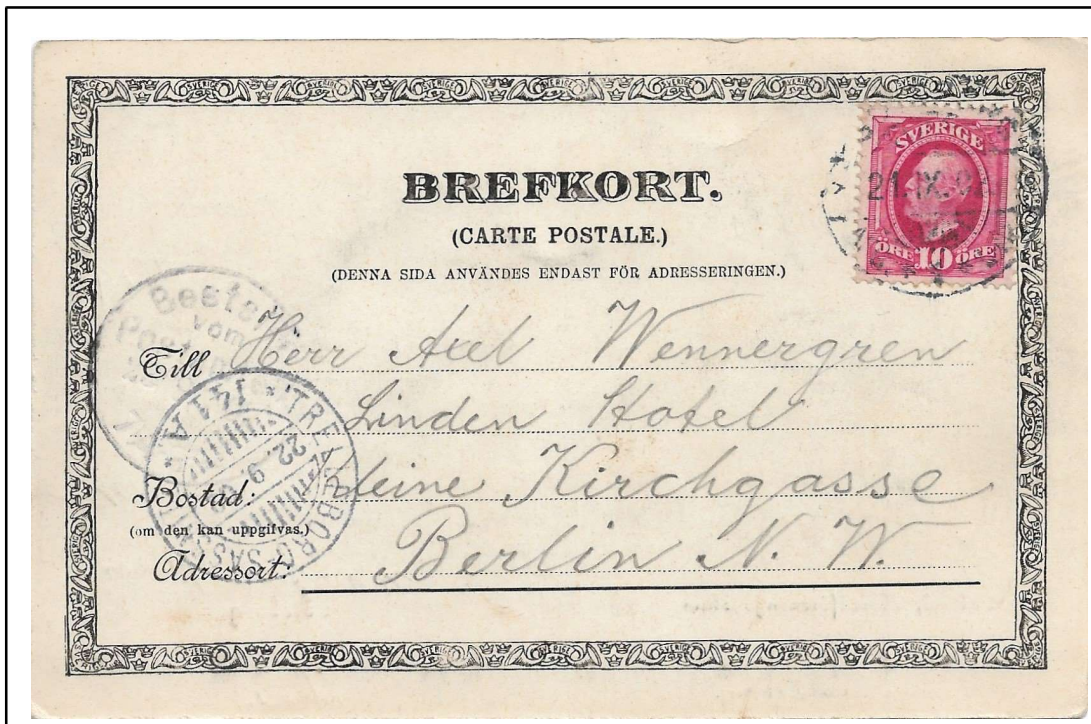


Scenska resande i Berlin.
Lagergrens konditori och kafé, Schlossplatz 3, ha följande svenskar anmält sig:
Er. Lyberg, köpmän Ose, Nylen, köpmän Bergman, civilingenjör K. G. Stenholm, 3

Ur DN
6 juli 1904



Vykort skickat 1904 av civilingenjören Karl Gustaf Stenholm (1879-1952) på besök i Berlin till fadern Erik (1851-1939) i vilket denne ombeds skriva till sonen under Berlin Poste Restante. Okänt förlag.
(Mi-DR 71) stämplat BERLIN W 26.6.04.



Scenska resande i Berlin. i Lagergrens konditori och kafé, Schlossplatz 3, ha följande svenskar anmält sig: Köpmännen M. Wiststrand, Hvetlanda, och C. Wennergren, Göteborg, köpmän W. Ytterholm och

Ur DN
12 september 1902

Vykort (adressida) sänt 1902 till Axel Wennergren (1881-1961) i Linden-Hotel på Kleine Kirchgasse. Joh.Ol Andreens Konstförlag, Göteborg
(F 54) stämplat GÖTEBORG AFG. *1* LBR. 21.IX.02 (Nst 46). Transitstämpel TRELLEBORG-SASSNITZ 141A 22.9.02 (Nst 48). Ankomsstämplat BESTELT VOM POSTAMTE 64 23.9.02.

Resenärer anmälda hos Lagergrens Konditori och Kafé på Schlossplatz 3, bad ibland om att få sin post adresserad direkt till sitt hotell eller Poste Restante. Försändelser adresserade till anmälningsbyrån är därför troligen betydligt färre än vad det stora antalet där anmälda resenärer kan förespegla.

Dresden 1896-1901



Altmarkt i Dresden på vykort postgånget 1901. I byggnaden längst till höger i bilden hade Creditanstalt für Industrie und Handel sitt kontor. Felix Krille, Dresden-Strehlen (Mi-DR 55) stämplat DRESDEN ALTSTADT 1u 24.9.01. Ankomststämpel Bestellt vom Postamt 62. 25.9.01

Svenska resande i Dresden, anmällda i bankinstitutet Creditanstalt für Industrie und Handel, svensk-norska generalkonsulatet, Altmarkt 13:
fröken Öster, Uddevalla, ingenjör Hissler, Stockholm, fröken Sonja Nilsson, Helsingborg, skådespelare Axel Hultman, Stockholm, ingenjör Thorwald Fürst, Norrköping, fröken Rooswall, Stockholm, prof. Schultze och fru, Stockholm, ingenjör Hjelmström, Torup, fröknarna Louise och Anna Bogeman, jar. fil. kand. Bogeman, hr W. Bendix,

**Ur DN
4 juni 1898**

Från 1896 fram till dess att banken kraschade i juni 1901 kunde svenska besökare i Dresden anmäla sig hos Creditanstalt für Industrie und Handel på adressen Altmarkt 13, dit post till dem kunde adresseras.



Vykort sänt 1898 till Louise Bogeman (1835-1914) av bland andra hennes barn Louise (1862-1930), Anna (1867-1952) och Carl (1877-1950) under ett besök i Dresden.

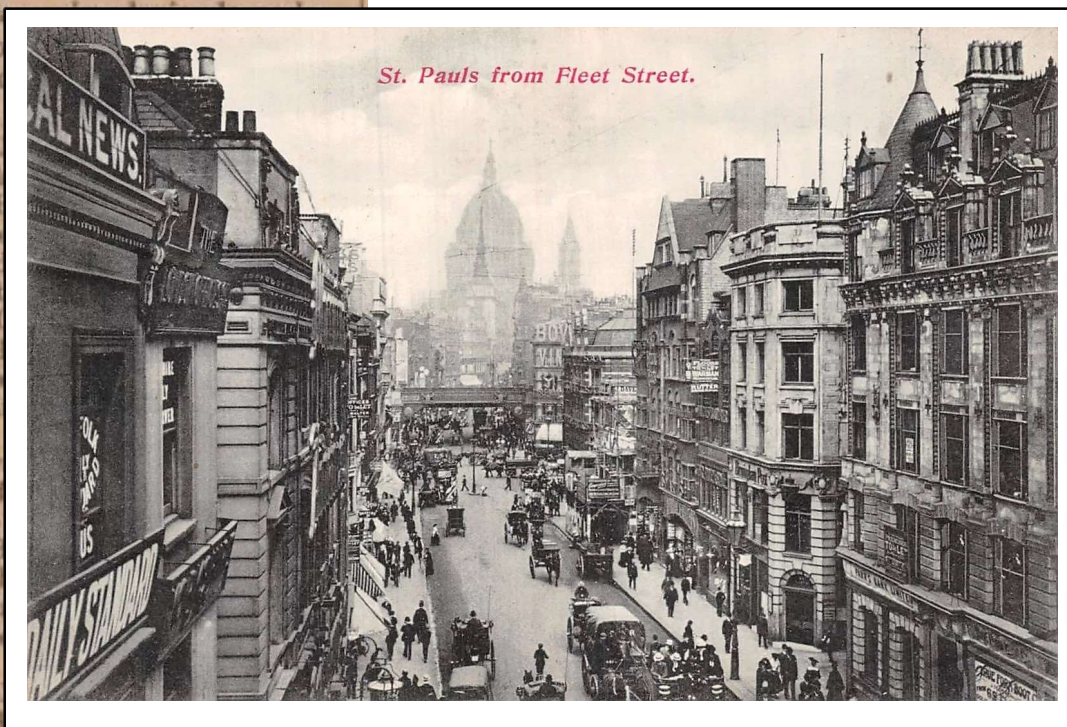
Kunstverlag Winkler & Voigt, Leipzig.

(2x Mi-DR 46b) stämplat WEISSER HIRSCH 24/5 98. Ankomststämpel STOCKHOLM K.E. 26/5 1898 (Nst 16) och STOCKHOLM Ö. 1. TUR. 26 5 98 (Nst 39)

London 1907



Ur Stockholms-Tidningen 16 november 1907



Standard Building (t.v.) på Fleet Street i London på vykort postgånget 1908. *J. Beagles & Co. London E.C.*
(Mi-GB 104IXa) stämplat PUTNEY S.W. 3. SP 15 08.

Den 1 oktober 1907 slog Stockholms-Tidningen upp eget kontor i Standard Building, 134 Fleet Street i London. Tidningen välkomnade alla svenskar att där "...mottaga sin adresserade post, sköta sin korrespondens m.m...". Förutom en lista över besökare under oktober 1907 tycks inte tidningen ha publicerat några listor över resenärer anmälda på dess Londonkontor. Huruvida kontoret erbjöd nämnda tjänster efter det att OS i London avhållits år 1908, eller överhuvudtaget under 1908 och senare, är oklart.

Främlingslistorna från Hamburg



Enkelt brevkort (*bKe 13*) sänt 1895 till konsthistorikern John Kruse (1865-1914), *Poste Restante Stralsund* och vidarebefordrat till *Poste Restante (Postlagernd)* Hamburg.

Stämplat Malmö 23.8.95 *1* (Nst 46). Transitstämplat STRALSUND 24/8 95 och ankomststämplat HAMBURG 25.8.95.

Swenska Resande i Hamburg enligt senaste Irärlingelista: Överste A. Ankararova och sonen E. Wäskander från Kristianstad.

Ur Göteborgs Aftonblad 7/1 1903



Svenske resande i Hamb
 Dir. G. Wicander med familj, fru Alfr
 brokner Andersson, Dahlbom och Seg
 köpman Söderström med fru, fru Ericson
 Löwentz, red. E. Fallin med fru, pro
 Sjöstedt, dr Sandberg, hr C. Bäckstadi
 sident Eliott med fru, hr A. Paulsen me
 hr G. Bernich med fru, dir. Lundin
 C. A. Cedergren, hr H. Svanberg, J
 manson, ing. J. Engström, Stockholm; k

**Ur Göteborgs
Aftonblad 11/5 1905**



Vykort skickat i maj 1905 av direktör Carl August Cedergren (1861-1944) på besök i Hamburg till dottern Lisa (1896-1996). C. Worzedialeck, Hamburg
(Mi-DR 71) stämplat HAMBURG*4* 2.5.05. Ankomststämpel STOCKHOLM 1. 1.TUR. 4 5 1905 (Nst 16)

Under främst åren 1880-1884 och 1903-1906 publicerade svenska dagstidningar ofta omfattande listor över resenärer anmälda i Hamburg. Listorna var sannolikt utdrag ur lokala s.k. **främlingslistor**. Ytterst sällsynt namngavs resenärens hotell och genomgående saknades andra adressuppgifter. Anmälda resenärer i Hamburg erhöll av allt att döma sin post direkt till sina tillfälliga boenden eller **Poste Restante**. Bevis för eventuella anmälningsbyråer verksamma i Hamburg har inte påträffats.